

Komisja Nadzoru Bankowego

Rekomendacja R

dotycząca
zasad identyfikacji bilansowych ekspozycji kredytowych, które utraciły
wartość, wyznaczenia: odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości
bilansowych ekspozycji kredytowych oraz rezerw na pozabilansowe
ekspozycje kredytowe

Warszawa, 2006 r.

I. Wstęp

Rekomendacja przedstawia zbiór dobrych praktyk w zakresie:

- identyfikacji bilansowych ekspozycji kredytowych, które utraciły wartość,
- wyznaczania wysokości odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości bilansowych ekspozycji kredytowych,
- wyznaczania rezerw na pozabilansowe ekspozycje kredytowe.

Rekomendacja kierowana jest do banków działających w Polsce, sporządzających skonsolidowane, bądź jednostkowe sprawozdania finansowe zgodnie z MSR/MSSF. Wytyczne zawarte w rekomendacji dotyczą również znajdujących się poza granicami Polski oddziałów banku krajowego oraz podmiotów zależnych od banku, przy uwzględnieniu uwarunkowań prawnych na rynkach lokalnych oraz możliwości osiągnięcia zgodności z dobrymi praktykami zawartymi w rekomendacji. Nie dotyczą one natomiast działających w Polsce oddziałów instytucji kredytowych. W odniesieniu do tych jednostek obowiązują zasady określone przez nadzorców krajów macierzystych.

Celem rekomendacji jest sformułowanie zasad dobrej praktyki i procedur, jakie nadzór bankowy rekomenduje bankom stosującym MSR/MSSF w procesie identyfikacji bilansowych ekspozycji kredytowych, które utraciły wartość, wyznaczania wysokości odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości bilansowych ekspozycji kredytowych oraz rezerw na pozabilansowe ekspozycje kredytowe, w ramach polityki zarządzania ryzykiem kredytowym.

Rekomendacja oparta jest na:

- MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena” oraz
- MSSF 4 „Umowy ubezpieczeniowe”,
- MSSF 7 „Instrumenty finansowe: Ujawnianie informacji”,
- MSR 37 „Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe”,

w zakresie wymogów rozporządzenia (WE) nr 1725/2003 w sprawie przyjęcia niektórych międzynarodowych standardów rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do dodania MSR nr 39, z późniejszymi zmianami.

Nadzór bankowy rekomenduje, aby dobre praktyki zawarte w rekomendacji znalazły odzwierciedlenie w działalności banku najpóźniej do dnia 1 lipca 2006 r.

II. Definicje

1. **Aktywny rynek** – obszar wymiany towarów i usług spełniający jednocześnie poniższe warunki:
 - pozycje będące przedmiotem obrotu są jednorodne lub uznane za jednorodne,
 - w dowolnym momencie można znaleźć zainteresowanych nabywców i sprzedawców, a zawierane transakcje nie mają charakteru incydentalnego,
 - oferty kupna/sprzedaży oraz informacja o zawartych transakcjach są publicznie dostępne.
2. **Bilansowa ekspozycja kredytowa** – obejmuje aktywa finansowe zaklasyfikowane do kategorii: „pożyczki i należności”, „inwestycje utrzymywane do terminu zapadalności” lub „dostępne do sprzedaży”.¹
3. **Efektywna stopa procentowa** - stopa, która dyskontuje oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne w okresie do wygaśnięcia bilansowej ekspozycji kredytowej, a w uzasadnionych przypadkach w okresie krótszym, do wartości księgowej netto bilansowej ekspozycji kredytowej.²
4. **Ekspozycja kredytowa** - bilansowa lub pozabilansowa ekspozycja kredytowa.
5. **Kontrahent** – kredytobiorca, bądź inna strona występująca w umowie zawartej z bankiem lub zobowiązana wobec banku.
6. **Oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne** - przyszłe spłaty wynikające z ekspozycji kredytowej (kwota główna i związane z nią dodatkowe należności i zobowiązania, w tym koszty poniesione w celu odzyskania należności) oraz wszelkie przepływy pieniężne z tytułu realizacji zabezpieczenia. Obejmują one również m.in. wpływy z prowadzonych postępowań egzekucyjnych i upadłościowych oraz przepływy, które mogą nie wynikać bezpośrednio z umowy kredytowej lub zabezpieczenia, a są powiązane z ekspozycją kredytową. Przyszłe spłaty nie powinny obejmować strat kredytowych, wynikających ze zdarzeń, które jeszcze nie zaistniały, bez względu na prawdopodobieństwo ich zajścia.
7. **Odpis aktualizujący** – odpis z tytułu utraty wartości przez bilansową ekspozycję kredytową. Wysokość odpisu aktualizującego równa się różnicy pomiędzy wartością księgową bilansowej ekspozycji kredytowej a wartością bieżącą oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych.
8. **Pozabilansowa ekspozycja kredytowa** obejmuje pozabilansowe udzielone zobowiązania o charakterze finansowym i gwarancyjnym (np. udzielone, ale niewykorzystane linie kredytowe, gwarancje, akredytywy).³
9. **Wartość bieżąca oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych** – wartość oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych z zastosowaniem pierwotnej efektywnej stopy procentowej ekspozycji kredytowej (tj. efektywnej stopy procentowej ustalonej przy początkowym ujęciu).⁴
10. **Utrata wartości** – bilansowa ekspozycja kredytowa utraciła wartość, zaś strata z tytułu utraty wartości została poniesiona, gdy spełnione zostały dwa warunki:

¹ Wyszczególnione w § 9 MSR 39.

² § 9 MSR 39.

³ Ekspozycje w odniesieniu, do których stosuje się wycenę zgodnie z MSR 37 lub MSSF 4.

⁴ § 63 MSR 39.

- istnieją obiektywne dowody (przesłanki) utraty wartości wynikające z jednego lub więcej zdarzeń, mających miejsce po początkowym ujęciu bilansowej ekspozycji kredytowej w księgach rachunkowych; a
 - zdarzenie (lub zdarzenia) powodujące stratę ma wpływ na oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne, wynikające z bilansowej ekspozycji kredytowej lub grupy bilansowych ekspozycji kredytowych, których wiarygodne oszacowanie jest możliwe.⁵
11. **Wartość godziwa** - kwota, za jaką dany składnik aktywów mógłby zostać wymieniony a zobowiązanie wykonane, pomiędzy dobrze poinformowanymi i zainteresowanymi stronami w bezpośrednio zawartej transakcji.⁶ Wartość godziwą określa się na podstawie skorygowanych cen na aktywnym rynku lub jeśli nie występuje aktywny rynek na dany typ ekspozycji lub zabezpieczenia, określa się za pomocą technik wyceny⁷.
 12. **Wartość księgowa bilansowej ekspozycji kredytowej** – wartość bilansowej ekspozycji kredytowej w księgach rachunkowych, wyceniona zgodnie z metodą obowiązującą dla kategorii aktywów finansowych, do jakich ekspozycja ta jest zaklasyfikowana.
 13. **Zaistniała, lecz niezareportowana strata** – strata, która nastąpiła, lecz nie została zidentyfikowana przez bank na poziomie pojedynczej ekspozycji (nie można jej jeszcze przypisać do konkretnej bilansowej ekspozycji kredytowej).
 14. **Zamortyzowany koszt** – jest to kwota, w jakiej bilansowa ekspozycja kredytowa wyceniana jest w momencie początkowego ujęcia, pomniejszona o spłaty kapitału oraz powiększona lub pomniejszona, o ustaloną z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej skumulowaną amortyzację wszelkich różnic pomiędzy wartością początkową a wartością w terminie wymagalności oraz pomniejszona o wszelkie odpisy (bezpośrednio lub przez rachunek rezerw) z tytułu utraty wartości lub nieściągalności.⁸
 15. **Znacząca indywidualnie bilansowa ekspozycja kredytowa** – Komisja Nadzoru Bankowego odstępuje od określenia jednolitej definicji znaczącej indywidualnie bilansowej ekspozycji kredytowej, ponieważ definicja ta winna być określona przez bank, dostosowana do charakteru prowadzonej działalności i być zgodna z podejściem przyjętym w zarządzaniu ryzykiem kredytowym w banku.

⁵ § 59 MSR 39.

⁶ § 9 MSR 39.

⁷ Sposób ustalania wartości godziwej WP 18 do MSR 39; techniki wyceny wartości godziwej oraz korekty cen według § 48 lit. A oraz pkt 69 - 82 zał. A do MSR 39.

⁸ Zgodnie z § 9 MSR 39.

III. Rekomendacje

1. Zasady polityki i procedury zarządzania ryzykiem kredytowym w zakresie utraty wartości bilansowych ekspozycji kredytowych, ustalania wysokości odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości bilansowych ekspozycji kredytowych oraz rezerw na pozabilansowe ekspozycje kredytowe

1.1 Rada nadzorcza

Rada nadzorcza w ramach wypełniania swoich funkcji zatwierdza (akceptuje) opracowane przez zarząd ogólne założenia strategii prowadzenia działalności oraz sprawuje nadzór nad wprowadzeniem systemu kontroli wewnętrznej oraz ocenia jego adekwatność i skuteczność. Nadzór bankowy rekomenduje, aby założenia strategii uwzględniały występowanie ryzyka kredytowego wynikającego z działalności banku, a w szczególności zasady zarządzania tym ryzykiem.

1.2 Zarząd

Zarząd w ramach wypełniania swoich funkcji zapewnia, aby rekomendacje znalazły odzwierciedlenie w zasadach polityki banku, regulujących: identyfikację bilansowych ekspozycji kredytowych, które utraciły wartość, ustalanie wysokości odpisów aktualizujących bilansowe ekspozycje kredytowe oraz rezerw na pozabilansowe ekspozycje kredytowe. Zarząd zapewnia, aby w banku wdrożone i stosowane były również zasady polityki, w zakresie instrumentów finansowych wycenianych według wartości godziwej nie objętych rekomendacją, m.in. w zakresie: procedur, systemu kontroli wewnętrznej, dokumentacji oraz raportowania adekwatne do przedstawionych w poniższym dokumencie.

Nadzór bankowy rekomenduje, aby zasady polityki były przeglądane przez zarząd, co najmniej raz w roku, celem ich aktualizacji. Oprócz corocznej weryfikacji zasad polityki zarządzania ryzykiem kredytowym zarząd banku, po każdej zmianie MSR/MSSF lub ich interpretacji, dokonuje oceny wpływu tej zmiany na politykę banku oraz wprowadza odpowiednie aktualizacje zasad polityki banku.

Odpowiedzialność zarządu w zakresie zarządzania ryzykiem kredytowym obejmuje zaprojektowanie, wprowadzenie oraz funkcjonowanie systemu zarządzania ryzykiem kredytowym. Polityka ta w odniesieniu do rozpoznania utraty wartości bilansowych ekspozycji kredytowych oraz rezerw na pozabilansowe ekspozycje kredytowe obejmuje m. in:

- opracowanie i wdrożenie zasad polityki zarządzania ryzykiem kredytowym w zakresie: identyfikacji bilansowych ekspozycji kredytowych, które utraciły wartość, ustalania wysokości odpisów aktualizujących bilansowe ekspozycje kredytowe oraz rezerw na pozabilansowe ekspozycje kredytowe;
- regularne dokonywanie przeglądów zasad polityki identyfikacji bilansowych ekspozycji kredytowych, które utraciły wartość, ustalania wysokości odpisów aktualizujących bilansowe ekspozycje kredytowe oraz rezerw na pozabilansowe ekspozycje kredytowe co najmniej raz w roku, w celu zapewnienia ich dostosowania do działalności prowadzonej przez bank oraz aktualnych warunków ekonomicznych;
- zatwierdzanie procesów i systemów monitorowania i zarządzania jakością ekspozycji kredytowych, w tym: metod identyfikacji bilansowych ekspozycji kredytowych, które

utraciły wartość, ustalania wysokości odpisów aktualizujących bilansowe ekspozycje kredytowe oraz rezerw na pozabilansowe ekspozycje kredytowe;

- zapewnianie adekwatnej wyceny bilansowych ekspozycji kredytowych, z uwzględnieniem właściwego poziomu odpisów aktualizujących;
- określanie sformalizowanych procedur i zakresów odpowiedzialności oraz kontroli, związanych ze stosowaniem własnych osądów opartych na doświadczeniu (expert judgements) do szacowania m.in: oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych, wartości straty z tytułu utraty wartości bilansowych ekspozycji kredytowych, poziomu zabezpieczeń oraz rezerw na pozabilansowe ekspozycje kredytowe;
- ustalanie regulaminów i procedur wewnętrznych dotyczących weryfikacji wartości zabezpieczeń, monitorowania i analizowania zabezpieczeń oraz zapewnienia ich wyceny zgodnie z zasadą ostrożnej wyceny;
- dostarczanie radzie nadzorczej regularnych sprawozdań na temat adekwatności odpisów aktualizujących oraz
- badanie adekwatności metod wykorzystywanych do identyfikacji bilansowych ekspozycji kredytowych, które utraciły wartość i ustalania wysokości odpisów aktualizujących.

1.3 Zasady polityki identyfikacji bilansowych ekspozycji kredytowych, które utraciły wartość i ustalania wysokości odpisów aktualizujących bilansowe ekspozycje kredytowe oraz rezerw na pozabilansowe ekspozycje kredytowe

Rekomendowane przez nadzór bankowy elementy polityki banku identyfikacji bilansowych ekspozycji kredytowych, które utraciły wartość i ustalania wysokości odpisów aktualizujących zawarte zostały w punktach 1.3.1 - 1.3.6.

Elementy polityki w zakresie ustalania wysokości rezerw dotyczące pozabilansowych ekspozycji kredytowych reguluje punkt 1.3.7.

1.3.1 Procedury oraz system kontroli wewnętrznej

- Rola i odpowiedzialność poszczególnych jednostek organizacyjnych banku oraz pracowników w zakresie prawidłowości wdrożenia zasad polityki banku dotyczącej identyfikacji bilansowych ekspozycji kredytowych, które utraciły wartość i wyznaczania na nie odpisów aktualizujących oraz tworzenia rezerw na pozabilansowe ekspozycje kredytowe.
- Procedury wewnętrzne i mechanizmy kontroli wewnętrznej, wykorzystywane do identyfikacji bilansowych ekspozycji kredytowych, które utraciły wartość i ustalania wysokości odpisów aktualizujących. Nadzór bankowy rekomenduje, aby zawierały one, między innymi następujące elementy:
 - efektywną klasyfikację/ocenę ratingową ekspozycji kredytowych, która powinna:
 - i. być stosowana konsekwentnie,
 - ii. identyfikować charakterystyki ryzyka i ich zróżnicowanie,
 - iii. dokładnie i terminowo specyfikować problemy oraz
 - iv. stymulować odpowiednie działania administracyjne;
 - mechanizmy kontroli wewnętrznej, zapewniające uwzględnienie wszystkich niezbędnych informacji zarówno w procesie identyfikacji bilansowych ekspozycji kredytowych, które utraciły wartość, jak i w procesie wyznaczania wysokości

odpisów aktualizujących oraz zasady przepływu informacji pomiędzy poszczególnymi komórkami banku, zaangażowanymi w proces identyfikacji bilansowych ekspozycji kredytowych, które utraciły wartość i/lub wyznaczenia wysokości odpisów aktualizujących.

- Opis, dokonywanego przez audyt wewnętrzny, niezależnego procesu badania i oceny adekwatności i skuteczności procesów związanych z zarządzaniem ryzykiem kredytowym, metod identyfikacji bilansowych ekspozycji kredytowych, które utraciły wartość oraz ustalania wysokości odpisów aktualizujących (zgodnie z opisem w punkcie 1.6 poniżej), ze wskazaniem częstotliwości badania.

1.3.2 Zarządzanie ryzykiem kredytowym w zakresie utraty wartości bilansowych ekspozycji kredytowych

- Definicja straty na bilansowej ekspozycji kredytowej;
- Opis metod oceny ryzyka kredytowego w zakresie utraty wartości bilansowych ekspozycji kredytowych;
- Opis systemu zarządzania ryzykiem kredytowym w zakresie utraty wartości bilansowych ekspozycji kredytowych. Nadzór bankowy rekomenduje, aby obejmował on zasady polityki i procedury dotyczące m.in.:
 - stosowania podejścia indywidualnego i grupowego;
 - warunków stosowania metod eksperckich;
 - systemów klasyfikacji bilansowych ekspozycji kredytowych, stosowanych do określenia, czy w przypadku danych ekspozycji kredytowych doszło do utraty wartości (skali ocen kredytów uwzględniającej zarówno kryteria jakościowe, jak i ilościowe, np. modele ratingowe);
 - wymagań dotyczących weryfikacji i wykorzystywania zabezpieczeń;
 - zasad: restrukturyzacji produktów, udzielania zgód na przedłużenia, opóźnienia terminów spłat, wznawiania ekspozycji kredytowych;
 - częstotliwości dokonywania przeglądów bilansowych ekspozycji kredytowych i zabezpieczeń, w tym przeprowadzania testów na utratę wartości;
 - monitorowania bilansowych ekspozycji kredytowych pod kątem utraty wartości;
 - limitowania i kontrolowania ekspozycji kredytowych;
 - tam gdzie stosowane:
 - i. zasad redukcji ekspozycji kredytowych poprzez prawnie skuteczne kompensowanie,⁹
 - ii. zasad wykorzystania kredytowych instrumentów pochodnych oraz ubezpieczeń ekspozycji kredytowych (z uwzględnieniem wpływu tych instrumentów na rozpoznawanie i pomiar poziomu ostatecznie zrealizowanych strat przez bank),
 - iii. określenia kursu referencyjnego służącego do wyliczania oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych w walucie innej niż złote np. przepływów z tytułu sprzedaży zabezpieczenia (odpowiednio: kurs bieżący, terminowy na dzień oczekiwanej płatności, kurs kupna, sprzedaży czy średni). Przyjęte w tym zakresie ustalenia powinny być stosowane w sposób ciągły.

⁹ Zgodnie z zasadami określonymi w § 42-50 MSR 32.

1.3.3 Identyfikacja utraty wartości i wyznaczanie odpisów aktualizujących na bilansowe ekspozycje kredytowe

- Zdefiniowanie (identyfikacja) obiektywnych dowodów (przesłanek) wskazujących na utratę wartości.
- Opis metod identyfikacji bilansowych ekspozycji kredytowych, które utraciły wartość oraz wyznaczania wysokości odpisów aktualizujących w ujęciu indywidualnym, zawierający m.in.:
 - zdefiniowaną przez bank metodę klasyfikacji bilansowej ekspozycji kredytowej jako znaczącej indywidualnie,
 - opis zasad szacowania i weryfikacji oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych.
- Opis metod identyfikacji bilansowych ekspozycji kredytowych, które utraciły wartość oraz ustalania wysokości odpisów aktualizujących w ujęciu grupowym, zawierający m.in.:
 - opis modeli lub narzędzi wykorzystywanych dla ustalania odpisów aktualizujących (w tym: stosowanych formuł i metod statystycznych) oraz zasad ich weryfikacji,
 - zasady gromadzenia i wykorzystywania przez bank danych historycznych na temat ostatecznie poniesionych strat w różnych grupach bilansowych ekspozycji kredytowych oraz danych historycznych dotyczących utworzonych odpisów aktualizujących,
 - zasady stosowanego podejścia w odniesieniu do zaistniałych, lecz niezareportowanych strat, w tym: okres identyfikacji straty (Lost Identification Period¹⁰),
 - metody segmentacji grup, łącznie z opisem rodzaju bilansowych ekspozycji kredytowych w każdej grupie, sposobu badania zmian w strukturze grupy, sposobu badania tendencji w zakresie zaległości w płatnościach oraz poziomu odzyskiwanych należności,
 - zasady włączania i wyłączenia z grupy,
 - sposób uwzględniania aktualnych warunków ekonomicznych,
 - wymóg przechowywania danych wykorzystywanych do identyfikacji bilansowych ekspozycji kredytowych, które utraciły wartość w ramach każdej grupy,
 - testy jakości/walidacyjne modelu grupowego.

Nadzór bankowy rekomenduje wykorzystanie docelowo dla grup bilansowych ekspozycji kredytowych przynajmniej trzyletniego okresu obserwacji danych historycznych dotyczących poziomu poniesionych strat. Dla portfeli grupowych z krótszą historią lub nowych produktów kredytowych stosowane będą odpowiednio krótsze okresy obserwacji lub obserwacje dotyczące grup podobnych aktywów.

- Zasady oraz sposób pozyskania danych, jeśli bank korzysta z obserwacji dokonywanych przez inne instytucje, poprzez wskazanie między innymi:
 - rodzaju instytucji dokonujących obserwacji,

¹⁰ Opis w przypisie 30.

- częstotliwości pozyskiwania danych,
- zakresu danych,
- komórki banku odpowiedzialnej za pozyskiwanie danych.
- Okres, za który zgromadzono dane historyczne na temat poziomu ostatecznie poniesionych strat oraz odpisów aktualizujących.
- Wymóg przechowywania informacji dotyczących:
 - zastosowanych korekt oraz uzasadnienia tych korekt,
 - przyjętych założeń ustalania odpowiedniego okresu, dla którego dokonano oceny poniesionych strat.

1.3.4 Weryfikacja strat

- Opis przyjętej metodologii weryfikacji strat.
- Częstotliwość porównywania ostatecznie poniesionych strat w poprzednim okresie ze stratami szacowanymi dla każdej grupy, służącego zmniejszeniu pomiędzy nimi rozbieżności oraz weryfikacji metodologii i założeń przyjętych do szacowania przepływów pieniężnych.¹¹
- Częstotliwość porównywania ostatecznie poniesionych strat na bilansowych ekspozycjach kredytowych w ujęciu indywidualnym z utworzonymi na ich poczet odpisami aktualizującymi, służącego weryfikacji metodologii stosowanej wyceny.

1.3.5 Wycena zabezpieczeń

W przypadku wyceny zabezpieczeń zaleca się, aby bank zbadał czy wartość zabezpieczenia jest możliwa do uzyskania, w wysokości i czasie uwzględnianych w rachunku utraty wartości podczas ewentualnego postępowania egzekucyjnego lub w inny sposób, biorąc pod uwagę ograniczenia prawne, ekonomiczne i faktyczne mogące wpływać na rzeczywistą możliwość zaspokojenia się banku z przedmiotu zabezpieczenia. Nadzór bankowy rekomenduje, aby przepływy z zabezpieczeń w zakresie indywidualnych odzysków uwzględniały stan faktyczny dla każdego z szacunków, biorąc jednak pod uwagę własne dane historyczne w kontekście rzeczywistej możliwości zaspokojenia się z danego zabezpieczenia. W podejściu grupowym zalecane jest, aby bank określał parametry w oparciu o własne dane historyczne (np. w przypadku, gdy średni okres zaspokojenia się banku z zabezpieczenia w postaci pojazdu, na którym ustanowiony jest zastaw rejestrowy wynosi 12 miesięcy, bank nie powinien przyjmować do kalkulacji przepływów pieniężnych z tytułu realizacji tego rodzaju zabezpieczenia okresu krótszego niż ten okres). Oszacowane wartości zabezpieczeń powinny podlegać korektom do historycznych wartości uzyskanych z zabezpieczeń danego typu (back-tests).

Ponadto nadzór bankowy rekomenduje, aby bank posiadał procedury dotyczące:

- metod ustalania wartości zabezpieczeń (w tym: uwzględniania kosztów windykacji, sprzedaży etc.),
- stosowanych modeli wyceny zabezpieczeń, w tym m.in.:
 - metod wyznaczania historycznych stóp odzysku odzwierciedlających efektywność procesu windykacji banku,

¹¹ Dotyczy pkt 89 zał. A do MSR 39.

- zasad walidacji wartości możliwej do uzyskania z zabezpieczenia,
- korekt wynikających z bieżących czynników rynkowych,
- stosowanego zróżnicowania według lokalizacji i typu zabezpieczeń,
- zasad dokonywania korekt wartości zabezpieczeń, w tym w sytuacjach istotnych zmian warunków rynkowych,
- postępowania na wypadek zaistnienia gwałtownych zmian wartości zabezpieczenia; pomocne w ustalaniu tych procedur powinny być modele symulacyjne oraz testy skrajnych warunków, pozwalające na symulację zachowania całego portfela i poszczególnych kredytów, w sytuacji wystąpienia istotnych zmian wartości zabezpieczeń,
- wymogu uzasadnienia przyjętej wartości zabezpieczenia.

Jeżeli do oceny wartości wykorzystywana jest cena rynkowa zabezpieczenia, wówczas należy udokumentować jej wysokość, źródło oraz datę obserwacji oraz dokonać korekty o wszelkie możliwe koszty egzekucji zabezpieczenia.

Nadzór bankowy rekomenduje, aby bank okresowo monitorował wartość przyjętych zabezpieczeń, które należy wyceniać zgodnie z zasadą ostrożnej wyceny i w okresach obowiązujących dla wyceny ekspozycji kredytowych. Jest to szczególnie ważne w przypadku bilansowych ekspozycji kredytowych, dla których wysokość odpisu aktualizującego uzależniona jest od wartości zabezpieczenia.

1.3.6 Inne

Nadzór bankowy rekomenduje, aby polityka zawierała także:

- Zasady odwracania strat z tytułu utraty wartości, określone w części 6 rekomendacji.
- Częstotliwość dokonywania przez zarząd przeglądów zasad polityki identyfikacji bilansowych ekspozycji kredytowych, które utraciły wartość oraz ustalania wysokości odpisów aktualizujących oraz datę ostatniego przeglądu.
- Zmiany w zasadach polityki kredytowej i procedurach, łącznie ze zmianami w standardach udzielania kredytów oraz postępowania w zakresie obsługi i odzyskiwania należności.
- Opis planowanych działań dotyczących stosowania (coraz bardziej zaawansowanych) metod.

1.3.7 Wyznaczanie rezerw na pozabilansowe ekspozycje kredytowe

- Rola i odpowiedzialność poszczególnych jednostek organizacyjnych banku oraz pracowników w zakresie prawidłowości wdrożenia zasad polityki banku dotyczącej pozabilansowych ekspozycji kredytowych.
- Procedury wewnętrzne i mechanizmy kontroli wewnętrznej, stosowane przy ustalaniu rezerw na pozabilansowe ekspozycje kredytowe.
- Opis metod ustalania rezerw na pozabilansowe ekspozycje kredytowe.¹²
 - opis stosowanego podejścia (grupowe czy indywidualne) – kryteria przyporządkowywania,
 - przy podejściu opartym na danych historycznych (np. wystandaryzowany ekwiwalent

¹² Rezerwy tworzone zgodnie z MSR 37 oraz MSSF 4.

- bilansowy ekspozycji pozabilansowej) – sposób wyliczenia oraz zakres danych,
- przy indywidualnej ocenie prawdopodobieństwa realizacji ekspozycji pozabilansowej – uzasadnienie wyliczeń.
- Wymóg przechowywania danych dotyczących wyliczania rezerw.

1.4 Dokumentacja

Nadzór bankowy rekomenduje, aby banki prowadziły odpowiednią dokumentację poszczególnych ekspozycji kredytowych, bądź grup ekspozycji. Powinna ona obejmować:

- dokumentację kryteriów uwzględnianych przy ustalaniu, czy dana bilansowa ekspozycja kredytowa powinna być oceniana pod kątem utraty wartości w ujęciu indywidualnym, czy grupowym;
- dokumentację kryteriów uwzględnianych przy ustalaniu grup bilansowych ekspozycji kredytowych, z uwzględnieniem danych potwierdzających, że ekspozycje w danej grupie mają podobne charakterystyki;
- dokumentację oraz uzasadnienie zastosowania metod eksperckich;
- rodzaj istniejących dowodów (przesłanek) utraty wartości ocenianych indywidualnie bilansowych ekspozycji kredytowych lub grup ekspozycji kredytowych, jeżeli nie ma takich dowodów, opis działań, które doprowadziły do wniosku, że nastąpiła utrata wartości;
- dokumentację uzasadniającą utworzenie określonego poziomu rezerw;
- w odniesieniu do metody zdyskontowanych oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych:
 - sposób ustalenia przyjętych szacunków,
 - uzasadnienie wyboru zastosowanego podejścia (wyboru scenariusza, bądź podejścia opartego na wielu scenariuszach),
 - wartość oraz terminy oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych,
 - wysokość efektywnej stopy procentowej wykorzystanej do dyskontowania przepływów pieniężnych,
 - metody określania oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych, z uwzględnieniem bieżących czynników w otoczeniu zewnętrznym i innych informacji odzwierciedlających minione wydarzenia oraz aktualne warunki;
- w odniesieniu do metod statystycznych:
 - sposób klasyfikacji do poszczególnych grup,
 - metodologię i dokumentację dotyczącą zastosowanego podejścia grupowego (w tym: opis metod statystycznych),
 - źródła danych,
 - opis procedur ilościowych i procedur jakościowych (w tym procesy kontrolne),
 - opis procesu kwantyfikacji i przyporządkowywania parametrów ryzyka do poszczególnych grup,
 - w przypadku bilansowych ekspozycji kredytowych ocenianych w ujęciu grupowym, uzasadnienie korekt danych historycznych o poniesionych stratach dla każdej z grup oraz wielkość tych korekt,
 - dokumentację uzasadniającą stanowisko, że szacunki dokonane przez bank mają ekonomiczne uzasadnienie i są reprezentatywne dla grup bilansowych ekspozycji kredytowych, które utraciły wartość,
 - informację o tym czy model/narzędzie był zbudowany wewnątrz w banku, czy też

jest to model zakupiony od zewnętrznego dostawcy;

- w odniesieniu do zabezpieczeń:
 - sposób wyceny zabezpieczenia,
 - wartość, źródło oraz datę obowiązywania ceny zabezpieczenia,
 - możliwy realny termin realizacji zabezpieczenia,
 - metodę obliczenia wartości zabezpieczenia, (z uwzględnieniem wykorzystanych wycen rzeczoznawców, założeń wyceny oraz sposobów wyliczeń),
 - metodę wyznaczania historycznych stóp odzysku: argumenty uzasadniające korekty szacowanych wartości oraz wielkości tych korekt (back-tests),
 - uzasadnienie wyboru zastosowanego podejścia (wyboru scenariusza, bądź podejścia opartego na wielu scenariuszach),
 - ustalenie oczekiwanych kosztów sprzedaży, windykacji,
 - weryfikację wycen (przyjętych założeń i parametrów rynkowych) dokonanych zarówno na zlecenie banku jak i dostarczonych przez klientów banku.

1.5 Ujawnianie informacji

Bank dokonuje ujawnień dotyczących narażenia na ryzyko kredytowe w odniesieniu do ekspozycji kredytowych, ujętych w księgach banku oraz sposobu zarządzania tym ryzykiem.¹³

Nadzór bankowy rekomenduje, aby w sprawozdaniu finansowym bank ujawniał dane na temat bilansowych ekspozycji kredytowych, grupując je według kryterium wystąpienia przesłanek utraty wartości (zdarzeń powodujących stratę), na trzy grupy:

1. Ekspozycje, co do których wystąpiły przesłanki utraty wartości, rozpoznano utratę wartości i zaksięgowano odpis aktualizujący.
2. Ekspozycje, co do których wystąpiły przesłanki utraty wartości, ale samej utraty wartości nie stwierdzono i nie ma konieczności księgowania odpisu aktualizującego, w tym z wyszczególnieniem:
 - ekspozycji w przypadku, których w zdyskontowanych przepływach uwzględniono wartość zabezpieczeń (rodzaj zabezpieczeń),
 - ekspozycji opóźnionych w spłacie kapitału lub odsetek.
3. Ekspozycje niezagrożone utratą wartości: nie wystąpiły przesłanki utraty wartości/zdarzenia powodujące stratę.

1.6 Rola audytu wewnętrznego

Bank powinien wdrożyć wewnętrzną, niezależną i obiektywną procedurę badania i oceny przez komórkę audytu wewnętrznego adekwatności i skuteczności systemu kontroli wewnętrznej oraz opiniowania zarządzania bankiem, w tym skuteczności zarządzania ryzykiem związanym z działalnością banku,¹⁴ również w zakresie metod identyfikacji bilansowych ekspozycji kredytowych, które utraciły wartość, ustalania wysokości odpisów aktualizujących bilansowe ekspozycje kredytowe oraz rezerw na pozabilansowe ekspozycje kredytowe. Analizy powinny być przeprowadzane, co najmniej raz na dwa lata i powinny przynajmniej uwzględniać ocenę:

- kompleksowości i poprawności stosowanych procesów zarządzania ryzykiem kredytowym, uwzględniających charakter, zakres oraz złożoność działalności banku;

¹³ Zgodnie z MSSF 7.

¹⁴ Zgodnie z art. 9 c ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe.

- poprawności, dokładności i kompletności danych oraz parametrów wykorzystywanych w procesie oceny;
- poprawności i wiarygodności metod identyfikacji bilansowych ekspozycji kredytowych, które utraciły wartość i ustalania odpisów aktualizujących;
- poprawności i wiarygodności metod ustalania rezerw na pozabilansowe ekspozycje kredytowe,
- adekwatności:
 - odpisów aktualizujących bilansowe ekspozycje kredytowe, które utraciły wartość i kwot spisanych w ciężar kosztów,
 - rezerw na pozabilansowe ekspozycje kredytowe,
 - docelowo przeprowadzanych testów skrajnych warunków,
 - posiadanej dokumentacji.

Informacje na temat stwierdzonych nieprawidłowości i wniosków wynikających z przeprowadzonych audytów wewnętrznych oraz działań podejmowanych w celu ich usunięcia lub realizacji są przekazywane okresowo radzie nadzorczej w trybie obowiązującym w banku. Wnioski wynikające z dokonanych audytów wewnętrznych powinny być w odpowiedni sposób udokumentowane.

2. Rozpoznanie i ustalanie utraty wartości bilansowych ekspozycji kredytowych

Nadzór bankowy rekomenduje dokonywanie oceny wszystkich bilansowych ekspozycji kredytowych pod kątem utraty wartości, indywidualnie lub grupowo, zgodnie z zasadami określonymi w punktach 2.1 – 2.2. oraz załączniku „Algorytm decyzyjny - rachunek utraty wartości”.

Jeżeli istnieją obiektywne dowody (przesłanki) utraty wartości bilansowych ekspozycji kredytowych w ujęciu indywidualnym lub grupowym, bank obejmuje tę ekspozycję kredytową lub grupę analizą pod kątem konieczności dokonania adekwatnych odpisów aktualizujących wartość.

2.1 Obiektywne dowody (przesłanki) utraty wartości bilansowej ekspozycji kredytowej (grupy bilansowych ekspozycji kredytowych)

Bank dokonuje oceny wszystkich, a nie tylko tych wynikających z niskiej jakości kredytowej¹⁵, bilansowych ekspozycji kredytowych (grup bilansowych ekspozycji kredytowych) pod kątem identyfikacji obiektywnych dowodów (przesłanek) utraty wartości, według najbardziej aktualnych danych, posiadanych przez bank na dzień dokonywania aktualizacji wartości.

Nie ujmuje się strat oczekiwanych w wyniku przyszłych zdarzeń, bez względu na stopień prawdopodobieństwa ich zajścia oraz zdarzeń powodujących utratę wartości, jeśli wystąpiły przed początkowym ujęciem ekspozycji w bilansie¹⁶ (np. nie można uznać złej sytuacji finansowej kontrahenta za dowód utraty wartości bilansowej ekspozycji kredytowej, jeśli kontrahent był w takiej sytuacji w momencie udzielenia kredytu).

Obiektywne dowody (przesłanki) utraty wartości bilansowej ekspozycji kredytowej (grup bilansowych ekspozycji kredytowych) to między innymi:¹⁷

- znaczące trudności finansowe kontrahenta (na podstawie negatywnej oceny sytuacji finansowej kontrahenta¹⁸);
- niedotrzymanie warunków umowy, np. brak spłat albo opóźnienia w spłacie rat kapitałowych i odsetkowych;
- przyznanie kontrahentowi przez bank, ze względów ekonomicznych lub prawnych wynikających z trudności finansowych kontrahenta, udogodnienia, którego w innym wypadku bank by nie udzielił;
- wysokie prawdopodobieństwo upadłości lub innej reorganizacji finansowej kontrahenta;
- zanik aktywnego rynku na daną bilansową ekspozycję kredytową ze względu na trudności finansowe;¹⁹
- obserwowane dane wskazujące na możliwy do zmierzenia spadek oszacowanych przyszłych

¹⁵ Dotyczy pkt 85 zał. A do MSR 39.

¹⁶ W momencie początkowego ujęcia ekspozycję wycenia się zgodnie z § 43 MSR 39.

¹⁷ § 59 MSR 39.

¹⁸ Oceniana np. zgodnie z zasadami zawartymi w rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 10 grudnia 2003 r. w sprawie zasad tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków (Dz. U. 218, Poz. 2147).

¹⁹ Przesłanka ta może dotyczyć np. ekspozycji w instrumenty finansowe notowane na giełdach. Taka sytuacja ma miejsce wtedy, gdy z uwagi na znaczne pogorszenie sytuacji finansowej emitenta (ewentualne bankructwo), płynność obrotu tymi aktywami jest na tyle niska, że wiarygodne ustalenie ceny aktywów nie jest możliwe.

przepływów pieniężnych związanych z grupą bilansowych ekspozycji kredytowych od momentu początkowego ich ujęcia, mimo że nie można jeszcze ustalić spadku dotyczącego pojedynczego składnika grupy, w tym:

- negatywne zmiany statusu płatności kontrahentów w grupie (np. zwiększona ilość opóźnionych płatności lub zwiększona liczba posiadaczy kart kredytowych, którzy osiągnęli limit kredytowy i spłacają miesięczną kwotę minimalną) lub
- krajowa lub lokalna sytuacja gospodarcza, która ma związek z niespłacaniem bilansowych ekspozycji kredytowych w grupie (np. wzrost wskaźnika bezrobocia w obszarze geograficznym kontrahenta, w przypadku kredytów hipotecznych spadek cen nieruchomości w danym regionie, niekorzystne zmiany w kondycji branży, która dotyczy kontrahentów w grupie).

Dodatkowo nadzór bankowy rekomenduje rozważenie stosowania obiektywnych dowodów (przesłanek) utraty wartości m.in.:

- opóźnienia w spłacie powyżej 90 dni;
- uzyskania informacji o wszczęciu postępowania upadłościowego lub bankructwa klienta;
- wypowiedzenia umowy;
- uzyskania informacji o problemach finansowych kontrahenta detalicznego (utrata pracy, obniżenie dochodów, wzrost zadłużenia, niespłacalnie zadłużenia w innych instytucjach);
- znaczącego pogorszenia wyników analizy ratingowej lub scoringowej;
- kwestionowania bilansowej ekspozycji kredytowej przez kontrahenta na drodze postępowania sądowego;
- wniosku banku o wszczęcie postępowania egzekucyjnego wobec kontrahenta;
- nieznanego miejsca pobytu i nieujawnionego majątku kontrahenta;
- obniżenia przez uznaną i powszechnie akceptowaną zewnętrzną instytucję oceny wiarygodności kredytowej (agencję ratingową) ratingu kontrahenta, np. z klasy inwestycyjnej do klasy spekulacyjnej, ratingu kraju – siedziby kontrahenta – z klasy inwestycyjnej do klasy spekulacyjnej, ratingu jakichkolwiek papierów dłużnych emitowanych przez kontrahenta.

Zanik aktywnego rynku z powodu wycofania instrumentów finansowych jednostki z publicznego rynku nie jest dowodem utraty wartości. Spadek ratingu kredytowego jednostki nie jest sam w sobie dowodem utraty wartości, jednakże może być potwierdzeniem utraty wartości, jeśli jest analizowany wraz z innymi dostępnymi informacjami. Spadek wartości godziwej składnika aktywów finansowych poniżej kosztu lub zamortyzowanego kosztu niekoniecznie jest potwierdzeniem utraty wartości (np. spadek wartości godziwej inwestycji w instrument dłużny, który wynika ze wzrostu stopy procentowej wolnej od ryzyka).²⁰

Wskazanie pojedynczego zdarzenia powodującego utratę wartości może nie być możliwe. Utratę wartości może raczej spowodować złożony efekt kilku zdarzeń.

Dla różnych bilansowych ekspozycji kredytowych mogą być stosowane różne obiektywne dowody (przesłanki) utraty wartości.

Przeglądowi pod kątem identyfikacji obiektywnych dowodów (przesłanek) utraty wartości

²⁰ § 60 MSR 39.

podlegają również bilansowe ekspozycje kredytowe, w przypadku, których nie nastąpiło naruszenie warunków umowy. Na przykład, kredyt spłacany w jednej znaczącej racie w momencie zapadalności może stać się kredytem zagrożonym wcześniej, w momencie, gdy sytuacja finansowa dłużnika pogorszy się w takim stopniu, że nie można będzie oczekiwać spłaty pełnej kwoty.

2.2 Pomiar utraty wartości

2.2.1 Ujęcie indywidualne

Jeżeli istnieją obiektywne dowody (przesłanki) utraty wartości bilansowej ekspozycji kredytowej, bank szacuje wartość bieżącą oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych.

W przypadku bilansowych ekspozycji kredytowych, które utraciły wartość należy utworzyć odpis aktualizujący w celu obniżenia ich wartości księgowej do wartości bieżącej oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych.

2.2.2 Odnawialne bilansowe ekspozycje kredytowe

Nadzór bankowy rekomenduje, jako jedno z możliwych rozwiązań, aby w rachunku utraty wartości określając oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne dla odnawialnych bilansowych ekspozycji kredytowych uwzględniać szacunki na podstawie danych historycznych (średnia długość życia produktu) w przypadku, gdy nie jest możliwe oszacowanie terminów płatności.

2.2.3 Ujęcie grupowe

Jeżeli istnieją obiektywne dowody (przesłanki) utraty wartości grupy bilansowych ekspozycji kredytowych, bank szacuje wartość bieżącą oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych dla grupy.

Dla oszacowania strat z tytułu utraty wartości w grupie mogą być stosowane podejścia oparte na formułach i metodach statystycznych. Każdy stosowany model powinien uwzględniać wartość pieniądza w czasie, przepływy pieniężne za wszystkie okresy przyszłe do terminu wymagalności składnika aktywów (nie tylko za rok następny), wiek kredytów w danym portfelu kredytowym (tam gdzie jest to uzasadnione) i nie dopuszczać do powstania utraty wartości w momencie początkowego ujęcia składnika aktywów finansowych.²¹

Jeżeli bank stwierdzi, że nie ma obiektywnych dowodów (przesłanek) utraty wartości bilansowej ekspozycji kredytowej w ujęciu indywidualnym, wówczas niezależnie od tego, czy ekspozycja jest indywidualnie znacząca, czy nie, uwzględnia ją w grupie bilansowych ekspozycji o podobnych charakterystykach ryzyka kredytowego i łącznie ocenia pod względem utraty wartości²² (zaistniałej, lecz niezareportowanej straty).

Grupy ocenia się zgodnie z kryteriami przedstawionymi w punkcie 3.2.

²¹ Modele mogą być stosowane, jeśli są zgodne z wymogami MSR 39 w zakresie utraty wartości, porównaj pkt 92 zał. A do MSR 39.

²² Wymóg § 64 MSR 39, porównaj UW 116 do MSR 39.

3. Metody oceny bilansowych ekspozycji kredytowych, które utraciły wartość

3.1 Znaczące indywidualnie bilansowe ekspozycje kredytowe

Znaczące indywidualnie bilansowe ekspozycje kredytowe ocenia się pod kątem identyfikacji obiektywnych dowodów (przesłanek) oraz pomiaru utraty wartości w ujęciu indywidualnym.

Jeżeli nie istnieją obiektywne dowody (przesłanki) utraty wartości znaczących indywidualnie bilansowych ekspozycji kredytowych, to włącza się je do grupy aktywów o podobnej charakterystyce ryzyka kredytowego i ocenia się je w ujęciu grupowym, pod kątem zaistniałych, lecz niezareportowanych strat. Jeśli bank nie posiada grupy aktywów o podobnej charakterystyce ryzyka, dokonuje oceny znaczących indywidualnie bilansowych ekspozycji kredytowych jedynie w ujęciu indywidualnym.²³

Jeśli wystąpił dowód (przesłanka) utraty wartości znaczącej indywidualnie bilansowej ekspozycji kredytowej i bank dokonuje odpisu aktualizującego lub postanawia taki odpis dalej ujmować, ekspozycji tej nie ocenia się w ujęciu grupowym.

Nadzór bankowy rekomenduje, aby bank, który posiada kilka znaczących indywidualnie bilansowych ekspozycji kredytowych w stosunku do jednego kontrahenta i niektóre z nich są obsługiwane zgodnie z umową inne zaś nie, oceniał każdą z tych ekspozycji w ujęciu indywidualnym, przy równoczesnej analizie ogólnej sytuacji danego kontrahenta.

3.2 Ocena bilansowych ekspozycji kredytowych w ujęciu grupowym

Bilansowe ekspozycje kredytowe grupuje się na podstawie podobnych charakterystyk ryzyka kredytowego, które odzwierciedlają zdolność kontrahenta do spłaty zgodnie z warunkami umowy. W praktyce można stosować różne sposoby grupowania aktywów dla celów oceny utraty wartości i obliczenia historycznych oraz szacowanych poziomów strat. Wybrane charakterystyki są istotne z punktu widzenia oceny przyszłych strumieni przepływów pieniężnych dla grup takich ekspozycji, gdyż wskazują, jaka jest zdolność kontrahentów do spłaty wszystkich dłużnych kwot zgodnie z warunkami umowy dotyczącej ekspozycji będącej przedmiotem oceny.

Jeżeli bank nie posiada grupy aktywów o podobnych charakterystykach ryzyka kredytowego, ocena grupowa nie jest stosowana.

Podczas grupowania bilansowych ekspozycji kredytowych nadzór bankowy rekomenduje uwzględnianie na przykład następujących charakterystyk:

- oszacowane prawdopodobieństwo braku spłaty przez dłużnika lub stopień ryzyka kredytowego;
- rodzaj produktu;
- branżę;
- lokalizację geograficzną;
- rodzaj zabezpieczenia;
- okres i kwotę przeterminowania;
- oprocentowanie ponad stopę referencyjną, czyli marża na ryzyko kredytowe;
- termin do zapadalności, czyli długość okresu narażenia ekspozycji na ryzyko kredytowe;
- zaawansowanie procesu egzekucji;
- inne uzasadnione merytorycznie czynniki (np. rating).

²³ Dotyczy pkt 87 zał. A do MSR 39.

Metoda wykorzystywana do grupowania jako minimum zapewnia, aby pojedyncze ekspozycje były alokowane do takich grup, które charakteryzują się podobnym ryzykiem kredytowym.²⁴

Utrata wartości rozpoznana dla grupy bilansowych ekspozycji kredytowych stanowi wstępny krok poprzedzający identyfikację utraty wartości dla pojedynczych bilansowych ekspozycji kredytowych, które poddane były ocenie łącznej. W momencie, gdy dostępna staje się informacja umożliwiająca indywidualną ocenę utraty wartości bilansowej ekspozycji kredytowej znajdującej się w grupie, ekspozycję tę wyłącza się z podejścia grupowego²⁵ wyliczania zaistniałej, lecz niezareportowanej straty i jest ona uwzględniana w homogenicznej grupie ekspozycji z daną charakterystyką lub traktowana indywidualnie.

Jeśli na bilansowe ekspozycje kredytowe ocenione indywidualnie jednostka dokonuje odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości lub postanawia taki odpis dalej ujmować, ekspozycje takie nie są uwzględniane w grupowej ocenie utraty wartości.²⁶

3.3 Częstotliwość

Nadzór bankowy rekomenduje dokonywanie oceny, pod kątem identyfikacji ekspozycji kredytowych, które utraciły wartość i ustalenia wysokości odpisów aktualizujących, co najmniej raz na kwartał.

Jednak w przypadku uzyskania nowych znaczących informacji w okresie pomiędzy ocenami, nadzór bankowy rekomenduje niezwłocznie dokonać oceny utraty wartości danej ekspozycji kredytowej, bądź grupy ekspozycji.

4. Ustalanie wysokości odpisów aktualizujących

W wyniku wystąpienia utraty wartości bilansowej ekspozycji kredytowej bank zobowiązany jest dokonywać odpisów aktualizujących, co najmniej na dzień bilansowy.

Wysokość odpisu aktualizującego powinna być równa różnicy pomiędzy wartością księgową bilansowej ekspozycji kredytowej a poziomem wartości bieżącej oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych.

Oszacowania wartości bieżącej oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych dokonuje się zgodnie z pkt 4.1 oraz 4.2.

4.1 Indywidualne ekspozycje kredytowe

Wartość bilansowej ekspozycji kredytowej można wyliczyć za pomocą dwóch różnych metod:

- wartość bieżąca oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych:
 - jest równa oczekiwany przyszłym przepływom pieniężnym,²⁷ zdyskontowanym:
 - pierwotną, efektywną stopą procentową dla ekspozycji o stałej stopie procentowej lub
 - bieżącą efektywną stopą procentową, ustaloną zgodnie z umową,²⁸ dla ekspozycji o zmiennej stopie procentowej tj. stopą z daty wystąpienia zdarzenia powodującego

²⁴ UW 122 do MSR 39.

²⁵ Według pkt 88 załącznika A do MSR 39, porównaj UW 121 do MSR 39.

²⁶ Według § 64 MSR 39.

²⁷ Zmiany w terminach oszacowanych przepływów pieniężnych mogą mieć znaczny wpływ na całkowity poziom odpisów aktualizujących na ekspozycje kredytowe zagrożone utratą wartości i dlatego założenia wykorzystywane przez bank przy ustalaniu terminów przepływów gotówkowych powinny jak najbardziej prawdopodobne i możliwe do uzasadnienia.

²⁸ Według pkt 84 zał. A do MSR 39.

stratę (daty default).

- w przypadku, gdy bilansowa ekspozycja kredytowa posiada zabezpieczenie, przy szacowaniu wartości bieżącej tej ekspozycji uwzględnia się również oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne z realizacji zabezpieczenia (uwzględniając ewentualne korekty wartości godziwej zabezpieczenia do historycznych wartości uzyskanych z zabezpieczeń danego typu). Jeśli wartość bieżąca oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych (uwzględniająca zabezpieczenie), jest co najmniej równa wartości księgowej tej ekspozycji, wówczas ekspozycja ta nie utraciła wartości. Podczas szacowania wartości bieżącej należy uwzględnić m.in: czas, koszty oraz trudności związane z odzyskaniem płatności w wyniku realizacji (sprzedaży) zabezpieczenia, koszty przejęcia zabezpieczenia, koszty utrzymywania zabezpieczenia do momentu jego zbycia, przepływy wynikające zaspokajania się z majątku kontrahenta;

2. na podstawie wartości godziwej ustalonej przy zastosowaniu dostępnych cen.²⁹

Nadzór bankowy rekomenduje, aby przy każdej wycenie odpis aktualizujący wyliczony za pomocą oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych przy użyciu efektywnej stopy procentowej (z uwzględnieniem przepływów z zabezpieczeń lub przepływów pieniężnych nie wynikających bezpośrednio z umowy kredytowej lub zabezpieczenia, a związanych z daną ekspozycją kredytową) był końcowym efektem rachunku utraty wartości bilansowych ekspozycji kredytowych i aby bank nie stosował dodatkowych korekt do wyliczonego już odpisu. Bank nie powinien stosować metody scenariuszowej do korygowania kwoty wyliczonego już odpisu aktualizującego. Ewentualne scenariusze powinny być stosowane na etapie szacowania oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych.

4.2 Bilansowe ekspozycje kredytowe, które utraciły wartość oceniane w ujęciu grupowym

Bilansowe ekspozycje kredytowe ocenia się w ujęciu grupowym, w celu ustalenia:

- wysokości grupowych odpisów aktualizujących, w przypadku istnienia obiektywnych dowodów (przesłanek) utraty wartości grupy bilansowych ekspozycji kredytowych, które nie są znaczące indywidualnie (zob. pkt 3.2),
- wysokości grupowych odpisów aktualizujących, gdy nie istnieją dowody (przesłanki) utraty wartości nieznaczających i znaczących indywidualnie bilansowych ekspozycji kredytowych, ale istnieją dowody (przesłanki) utraty wartości portfeli – zaistniałe, lecz nie zaraportowane straty.³⁰

Wartość bieżącą oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych bilansowych ekspozycji kredytowych ocenianych w ujęciu grupowym, pod kątem identyfikacji utraty wartości, z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej dla grupy, szacuje się w oparciu m.in. o:

- oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne, wynikające z umów dla ekspozycji w tej grupie zdyskontowane efektywną stopą procentową określoną dla grupy,
- skorygowane dane historyczne dotyczące spłat zadłużenia w grupach ekspozycji o zidentyfikowanej utracie wartości oraz poniesionych strat dla ekspozycji o podobnych charakterystykach ryzyka.

²⁹ Dotyczy: pkt 84 zał. A do MSR 39.

³⁰ Jednym ze sposobów wyliczania zaistniałych, lecz nie zaraportowanych strat może być określenie iloczynu zaangażowania na dzień bilansowy, prawdopodobieństwa wystąpienia zdarzenia powodującego stratę (PD), poziomu straty w przypadku zdarzenia powodującego stratę (LGD) oraz okresu identyfikacji straty (LIP), gdzie LIP oznacza okres pomiędzy zdarzeniami, które spowodowały brak możliwości wywiązania się klienta ze swoich zobowiązań a momentem identyfikacji utraty wartości na poziomie indywidualnym.

Czynniki, jakie uwzględnia się analizując dane historyczne obejmują m.in.:

- analizę charakterystyki ryzyka związanego z bilansowymi ekspozycjami kredytowymi;
- strukturę terminową bilansowych ekspozycji kredytowych;
- poziom obserwowanych strat;
- aktualną sytuację ekonomiczną;
- inne istotne okoliczności.

Banki nieposiadające danych historycznych, w zakresie ponoszonych strat potrzebnych do identyfikacji utraty wartości bilansowych ekspozycji kredytowych lub których doświadczenie jest niewystarczające w miarę możliwości opierają się na doświadczeniu dotyczącym grupy porównywalnego typu aktywów.³¹

Dane historyczne dotyczące ostatecznie zrealizowanych strat są skorygowane w celu odzwierciedlenia wpływu aktualnych warunków, które nie istniały w okresie, gdy straty wystąpiły oraz wyeliminowania wpływu warunków, które obecnie nie występują.

Czynniki, które należy rozważyć jako mogące wpłynąć na jakość portfela banku i zmianę oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych (różne od strat historycznych), obejmują między innymi:

- zmiany w zasadach polityki i procedurach kredytowych, z uwzględnieniem standardów udzielania kredytów, obsługi, zasadach spisywania bilansowych ekspozycji kredytowych w ciężar kosztów oraz odzyskiwalności ekspozycji;
- zmiany międzynarodowych, krajowych i lokalnych warunków gospodarczych, łącznie z warunkami panującymi w różnych segmentach rynku;
- zmiany tendencji, wolumenu i istotności bilansowych ekspozycji przeterminowanych i sklasyfikowanych jako ekspozycje które utraciły wartości, a także tendencje wolumenu ekspozycji, które utraciły wartość oraz restrukturyzowanych;
- oczekiwane spłaty kredytu przed terminem umownym, szczególnie istotne dla kredytów długoterminowych;
- czynniki zewnętrzne, tj.: konkurencja, otoczenie prawne oraz wymogi regulacyjne wpływające na poziom szacowanych strat w bieżącym portfelu banku;
- zmiany profilu ryzyka portfela jako całości.

Nadzór bankowy rekomenduje, aby bank, dokonując weryfikacji odpisów aktualizujących pod kątem tych czynników udokumentował je. Dokumentacja powinna w jasny sposób prezentować, jakie przesłanki spowodowały korektę danych historycznych oraz uzasadnić racjonalność ich wprowadzenia.

Metody i założenia stosowane w szacowaniu oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych poddawane są regularnym przeglądom, w celu minimalizowania różnic pomiędzy szacowanymi stratami a stratami rzeczywiście ponoszonymi.

4.3 Restrukturyzowane bilansowe ekspozycje kredytowe

Restrukturyzowane bilansowe ekspozycje kredytowe bank monitoruje w celu identyfikacji obiektywnych dowodów (przesłanek) utraty wartości. Należy mieć na uwadze, że negatywna ocena

³¹ Według pkt 89 załącznika A do MSR 39.

sytuacji finansowej kontrahenta lub niedotrzymanie warunków umowy, np. niespłacanie albo zaleganie ze spłacaniem rat kapitałowych i odsetkowych, mogą być przesłankami do uznania ekspozycji za zagrożoną utratą wartości.

Restrukturyzacja bilansowej ekspozycji kredytowej nie zawsze musi oznaczać utratę wartości tej ekspozycji, bowiem nie wszystkie restrukturyzowane bilansowe ekspozycje kredytowe wymagają dokonania odpisów aktualizujących. Na przykład, jeżeli kredyt jest restrukturyzowany, ale bank uzyska odpowiednie rekompensaty (np. naliczy dodatkowe odsetki z tytułu zaległych spłat lub kredyt będzie przedłużony, bądź odnowiony z bieżącą stopą procentową jako kredyt o podobnym ryzyku), wówczas te dodatkowe przychody będą odzwierciedlone w oczekiwanych przyszłych przepływach pieniężnych, zdyskontowanych przy użyciu efektywnej stopy procentowej wyznaczonej przed zmianą warunków.³² Jeżeli te dodatkowe przychody będą równe lub większe od wartości księgowej bilansowej ekspozycji kredytowej sprzed restrukturyzacji, utworzenie odpisów aktualizujących nie będzie konieczne.

Zmiana terminów przepływów pieniężnych ma wpływ na wartość bieżącą oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych. Dlatego wszelkie opóźnienia spłat muszą być zrekomensowane w zrestrukturyzowanej umowie, w przeciwnym razie konieczne będzie dokonanie odpisu aktualizującego - jeżeli spłaty według zrestrukturyzowanych warunków umowy będą mniejsze od tych zawartych w umowie pierwotnej.

W przypadku oceny utraty wartości restrukturyzowanych bilansowych ekspozycji kredytowych o stałej stopie procentowej, kwota główna i związane z nią należności dodatkowe są zdyskontowane pierwotną efektywną stopą procentową wyznaczoną i obowiązującą przed restrukturyzacją (czyli przed zmianą warunków umowy).³³ W przypadku wypowiedzenia umowy, do oceny utraty wartości stosuje się pierwotną efektywną stopę procentową obowiązującą przed wypowiedzeniem umowy.

Jeżeli ekspozycja jest oparta na zmiennej stopie procentowej, jako stopę dyskonta wykorzystuje się efektywną stopę procentową z ostatniego szacowania przed restrukturyzacją. W sytuacjach szczególnych, gdy zmiany stóp rynkowych są istotne dla lepszego odzwierciedlenia rzeczywistej wartości restrukturyzowanych ekspozycji o zmiennej stopie procentowej, warto rozważyć stosowanie różnego podejścia do części składowych (stopy zmiennej i marży) zmiennej stopy procentowej wynikającej z umowy. Podejście to polega na „zamrożeniu” jedynie poziomu marży ponad stopę zmienną obowiązującą przed restrukturyzacją, tak, aby zmiany efektywnej stopy procentowej nie wynikały z udogodnień przyznawanych przez bank dłużnikowi w wyniku restrukturyzacji, lecz odzwierciedlały jedynie zmiany rynkowych stóp procentowych.

Restrukturyzowane ekspozycje kredytowe ocenia się w ujęciu indywidualnym.

Nadzór bankowy rekomenduje, aby w przypadku ekspozycji restrukturyzowanych objętych umową ugody, dla których przewiduje się warunkową redukcję części należności (redukcja pod warunkiem wywiązania się dłużnika z warunków umowy), bank uwzględnił najbardziej prawdopodobny scenariusz – czy rzeczywiście podpisana ugoda zostanie wykonana i jeśli tak, uwzględni ją w rachunku utraty wartości – redukcja wynikająca z ugody będzie uwzględniona w przeliczonych zdyskontowanych przepływach pieniężnych zmodyfikowanych w momencie podpisania umowy restrukturyzacyjnej.

³² Wymóg pkt 84 zał. A do MSR 39.

³³ Porównaj: pkt 84 zał. A do MSR 39.

4.4 Wyliczanie efektywnej stopy procentowej

Przy wyliczaniu efektywnej stopy procentowej bank dokonuje oszacowania przepływów pieniężnych, uwzględniając wszelkie postanowienia umowy kredytowej, jednakże nie uwzględnia potencjalnych przyszłych strat związanych z nieściągalnością ekspozycji. Wyliczenie obejmuje wszelkie płacone i otrzymywane przez strony umowy prowizje i odsetki stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej, koszty transakcji oraz wszelkie inne premie lub dyskonta.³⁴

Efektywną stopę procentową dla grupy bilansowych ekspozycji kredytowych, będących przedmiotem grupowej oceny utraty wartości, można ustalić jako średnią efektywną stopę procentową szacowaną dla całej grupy.

4.5 Inne zagadnienia

Nadzór bankowy rekomenduje, aby bank regularnie dokonywał porównania założeń i parametrów wykorzystywanych w tworzeniu grupowych odpisów aktualizujących ze stanem faktycznym. Porównania powinny docelowo uwzględniać coroczne testowanie bądź weryfikowanie (back-tests):

- poniesionych strat z założeniami dotyczącymi strat wykorzystywanych przy wyliczaniu odpisów aktualizujących dla poszczególnych grup bilansowych ekspozycji kredytowych;
- ostatnich obserwacji z uwzględnieniem aktualnej sytuacji gospodarczej;
- spójnej oceny grup dla danych okresów. Wprowadzenie nowych metod powinno mieć udokumentowane uzasadnienie, a wyniki oceny według zarówno starej jak i nowej metody wyliczeń zebrane dla danych z jednego roku.

Banki w początkowym okresie wprowadzania wymogów, zawartych w MSR/MSSF, w zakresie rachunku utraty wartości mogą mieć trudności w wykonaniu back-testów. Nadzór bankowy zaleca, aby docelowo testy założeń do stosowanych modeli były przeprowadzane w regularnych odstępach czasu (co najmniej raz w roku). Testy te uwzględniają bieżący jak i długookresowy horyzont analiz.

Nadzór bankowy rekomenduje, aby wyniki testów były odpowiednio udokumentowane oraz zgłoszone zarządowi banku. W przypadku, gdy wyniki testów wskazują na nieprawidłowości w stosowanym podejściu, bank podejmuje działania zmierzające do wyeliminowania zidentyfikowanych nieprawidłowości w założeniach do stosowanych modeli.

4.6 Przychody odsetkowe

Od dnia dokonania odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości bilansowych ekspozycji kredytowych lub grupy bilansowych ekspozycji kredytowych, przychody odsetkowe są ujmowane przy zastosowaniu dyskontującej oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne w rachunku utraty wartości efektywnej stopy procentowej³⁵ pierwotnej lub bieżącej w zależności od tego, jaka została zastosowana do zdyskontowania przepływów pieniężnych dla celów oszacowania utraty wartości.

Przychody ujmuje się tylko wtedy, jeżeli uzyskanie przez bank korzyści ekonomicznych związanych z przeprowadzoną transakcją jest prawdopodobne. Jeżeli jednak rodzi się niepewność dotycząca ściągalności należnej kwoty już zaliczonej do przychodów, wówczas nieściągalną kwotę lub kwotę, w odniesieniu, do której odzyskanie przestało być prawdopodobne, ujmuje się jako koszty, a nie jako korektę pierwotnie ujętej kwoty przychodów.³⁶ Po dokonaniu odpisu na pełną wartość długu zaprzestaje się naliczania odsetek, gdyż wartość księgowa netto bilansowej ekspozycji kredytowej będzie wynosiła zero.

³⁴ Według § 9 MSR 39 oraz pkt 5 – 8 zał. A do MSR 39.

³⁵ Dotyczy pkt 93 zał. A do MSR 39.

³⁶ § 34 MSR 18.

5. Pozabilansowe ekspozycje kredytowe

Rekomenduje się, aby pozabilansowe ekspozycje kredytowe bank oceniał pod kątem wystąpienia obiektywnych dowodów (przesłanek) wpływających na zmianę prawdopodobieństwa realizacji tych ekspozycji w ujęciu indywidualnym i grupowym oraz określał stopień prawdopodobieństwa wykorzystania tej ekspozycji w przyszłości.

Wpływ środków lub inne zdarzenia uznane są za prawdopodobne, jeśli bardziej możliwe jest, że do zaistnienia zdarzenia dojdzie niż to, że do niego nie dojdzie, czyli gdy prawdopodobieństwo zaistnienia zdarzenia jest większe od prawdopodobieństwa, że zdarzenie nie nastąpi.

W celu określenia prawdopodobieństwa realizacji poszczególnych typów pozabilansowych ekspozycji kredytowych uwzględniać można m.in.:

- procent danego typu zobowiązań pozabilansowych jaki przekształca się w należności bilansowe,
- oceniane na bieżąco obiektywne dowody wpływające na zmianę prawdopodobieństwa realizacji pozabilansowej ekspozycji kredytowej (w tym: zwiększające prawdopodobieństwo wypływu środków).

Na pozabilansowe ekspozycje kredytowe bank tworzy rezerwy.³⁷ Bank tworzy rezerwy na tę część ekspozycji kredytowej, co do której prawdopodobne jest, iż dojdzie do wypływu środków, chyba że przeprowadzanie wiarygodnych szacunków nie jest możliwe. Kwota, na którą tworzona jest rezerwa powinna być najbardziej właściwym szacunkiem nakładów niezbędnych do wypełnienia obecnego obowiązku na dzień bilansowy (tj. różnicy pomiędzy wpływami związanymi z koniecznością wywiązania się banku z zobowiązań a wpływami rekompensującymi ryzyko z tytułu wypłaty). Jeśli skutek zmiany wartości pieniądza w czasie jest istotny, kwota rezerw powinna odpowiadać bieżącej wartości nakładów, które jak się oczekuje będą niezbędne do wypełnienia obowiązku.

Rezerwa jest utworzona wtedy i tylko wtedy, gdy:

- na jednostce gospodarczej ciąży obecny obowiązek (prawny lub zwyczajowo oczekiwany) wynikający ze zdarzeń przeszłych,
- prawdopodobne jest, że wypełnienie obowiązku spowoduje konieczność wypływu środków zawierających w sobie korzyści ekonomiczne oraz
- można dokonać wiarygodnego szacunku kwoty tego obowiązku.³⁸

W sytuacji występowania szeregu podobnych obowiązków można stosować ujęcie grupowe dla pozabilansowych ekspozycji kredytowych.³⁹ Wówczas prawdopodobieństwo, że będzie musiało dojść do wypływu środków w celu wypełnienia przez bank obowiązku jest ustalane przy uwzględnieniu grupy obowiązków jako całości.

Prawdopodobieństwo wypływu środków może być małe w odniesieniu do jednej pozycji, jednakże prawdopodobne może okazać się, że pojawi się potrzeba wypływu środków w celu wypełnienia obowiązków traktowanych grupowo. W takim wypadku również tworzy się rezerwę.

³⁷ Zgodnie z MSR 37 lub MSSF 4.

³⁸ Zgodnie z §2 MSR 37.

³⁹ Według § 24 MSR 37.

6. Odwrócenie straty z tytułu utraty wartości

Jeśli w następnym okresie szacowania bilansowych ekspozycji kredytowych strata z tytułu utraty wartości zmniejszyła się, a zmniejszenie to można w obiektywny sposób powiązać ze zdarzeniem następującym po ujęciu utraty wartości, to uprzednio ujętą stratę z tego tytułu odwraca się.⁴⁰

Odwrócenie straty nie może spowodować zwiększenia wartości księgowej bilansowej ekspozycji kredytowej w księgach rachunkowych banku ponad kwotę, która stanowiłaby zamortyzowany koszt tej ekspozycji na dzień odwrócenia straty w sytuacji, gdyby ujęcie utraty wartości w ogóle nie miało miejsca.

Odwrócenie straty może dotyczyć rozwiązania całego odpisu aktualizującego (całkowite odwrócenie straty) lub jego części (częściowe odwrócenie straty).

W odniesieniu do bilansowych ekspozycji kredytowych ocenianych indywidualnie decyzja banku o odwróceniu straty jest uzasadniona bieżącą, dobrze udokumentowaną oceną sytuacji finansowej kontrahenta lub innych czynników wpływających na perspektywę realizacji transakcji (np. dodatkowego zabezpieczenia), w tym uwzględniających np. terminowość dokonywania spłat przez kontrahenta.

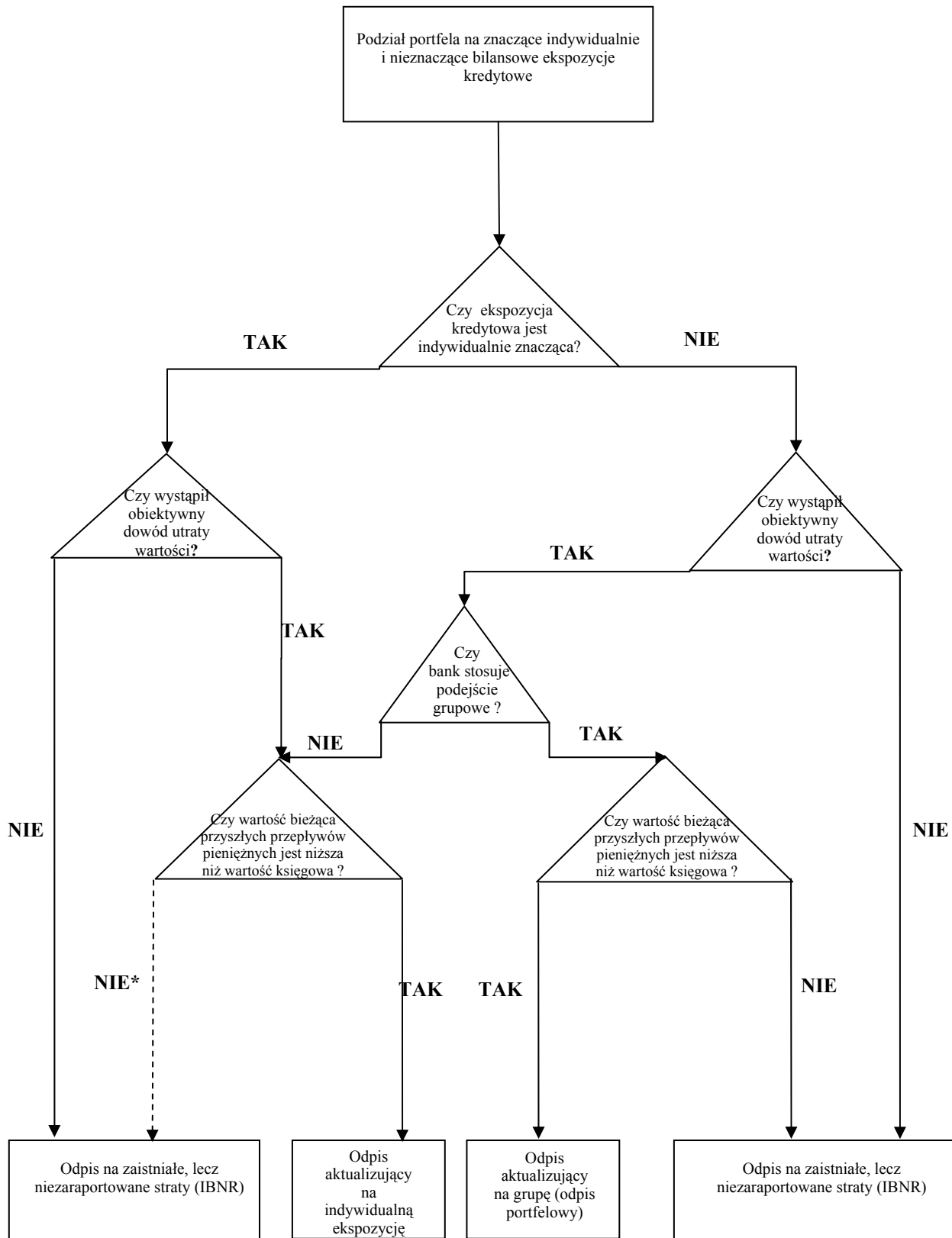
Bilansowa ekspozycja kredytowa, która utraciła wartość może zostać zaliczona ponownie do ekspozycji kredytowych, **które nie utraciły wartości** tylko wtedy, gdy bieżąca wartość oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych jest równa wartości księgowej bilansowej ekspozycji kredytowej. Bank może wykazać, że kwota główna i związane z nią należności dodatkowe wynikające z umowy (np. odsetki) są możliwe do odzyskania w całości, zgodnie z warunkami umowy obowiązującej w dniu dokonywania oceny ekspozycji. Muszą zatem zaistnieć obiektywne dowody (przesłanki) uzasadniające całkowite odwrócenie straty z tytułu utraty wartości, w szczególności w następujących przypadkach:⁴¹:

- bank otrzymał spłatę zaległych rat kapitału i odsetek (uwzględniając pełną rekompensatę z tytułu zaległych płatności), nie ma żadnych zaległych rat kapitału i odsetek oraz bank spodziewa się spłaty pozostałej wynikającej z umowy części kapitału i odsetek zgodnie zharmonogramem spłaty określonym w umowie kredytowej;
- kontrahent wznowił spłacanie kwoty kapitału i odsetek zgodnie z harmonogramem oraz zasadami przyjętymi w banku, a bank uznaje wszystkie pozostałe płatności wynikające z umowy (uwzględniając pełną rekompensatę z tytułu zaległych płatności) za możliwe do odzyskania w terminie wynikającym z umowy; lub
- wzrost wartości zabezpieczenia lub prawdopodobieństwa zaspokojenia się z zabezpieczenia,
- bilansowa ekspozycja kredytowa została dodatkowo zabezpieczona i zabezpieczenie jest możliwe do zrealizowania (w rachunku przepływów z zabezpieczenia należy uwzględnić m.in. prawdopodobieństwo realizacji zabezpieczenia oraz jego wiarygodność).

⁴⁰ Zgodnie z § 65 MSR 39.

⁴¹ W odniesieniu do ekspozycji ocenianych indywidualnie.

Załącznik: Algorytm decyzyjny – rachunek utraty wartości.

* Jeśli bank nie posiada grupy aktywów o podobnej charakterystyce ryzyka, dokonuje oceny bilansowych ekspozycji kredytowych jedynie w ujęciu indywidualnym (w kontekście pkt 87 zał. A do MSR 39).

SPIS TREŚCI

I. Wstęp	2
II. Definicje	3
III. Rekomendacje	5
1. Zasady polityki i procedury zarządzania ryzykiem kredytowym w zakresie utraty wartości bilansowych ekspozycji kredytowych, ustalania wysokości odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości bilansowych ekspozycji kredytowych oraz rezerw na pozabilansowe ekspozycje kredytowe	5
1.1 Rada nadzorcza	5
1.2 Zarząd	5
1.3 Zasady polityki identyfikacji bilansowych ekspozycji kredytowych, które utraciły wartość i ustalania wysokości odpisów aktualizujących bilansowe ekspozycje kredytowe oraz rezerw na pozabilansowe ekspozycje kredytowe	6
1.3.1 <i>Procedury oraz system kontroli wewnętrznej</i>	6
1.3.2 <i>Zarządzanie ryzykiem kredytowym w zakresie utraty wartości bilansowych ekspozycji kredytowych</i>	7
1.3.3 <i>Identyfikacja utraty wartości i wyznaczanie odpisów aktualizujących na bilansowe ekspozycje kredytowe</i>	8
1.3.4 <i>Weryfikacja strat</i>	9
1.3.5 <i>Wycena zabezpieczeń</i>	9
1.3.6 <i>Inne</i>	10
1.3.7 <i>Wyznaczanie rezerw na pozabilansowe ekspozycje kredytowe</i>	10
1.4 Dokumentacja	11
1.5 Ujawnianie informacji	12
1.6 Rola audytu wewnętrznego	12
2. Rozpoznanie i ustalanie utraty wartości bilansowych ekspozycji kredytowych	14
2.1 Obiektywne dowody (przesłanki) utraty wartości bilansowej ekspozycji kredytowej (grupy bilansowych ekspozycji kredytowych)	14
2.2 Pomiar utraty wartości	16
2.2.1 <i>Ujęcie indywidualne</i>	16
2.2.2 <i>Odnawialne bilansowe ekspozycje kredytowe</i>	16
2.2.3 <i>Ujęcie grupowe</i>	16
3. Metody oceny bilansowych ekspozycji kredytowych, które utraciły wartość	17
3.1 Znaczące indywidualnie bilansowe ekspozycje kredytowe	17
3.2 Ocena bilansowych ekspozycji kredytowych w ujęciu grupowym	17
3.3 Częstotliwość	18
4. Ustalanie wysokości odpisów aktualizujących	18
4.1 Indywidualne ekspozycje kredytowe	18
4.2 Bilansowe ekspozycje kredytowe, które utraciły wartość oceniane w ujęciu grupowym	19
4.3 Restrukturyzowane bilansowe ekspozycje kredytowe	20
4.4 Wyliczanie efektywnej stopy procentowej	22
4.5 Inne zagadnienia	22
4.6 Przychody odsetkowe	22
5. Pozabilansowe ekspozycje kredytowe	23
6. Odwrócenie straty z tytułu utraty wartości	24
Załącznik: Algorytm decyzyjny – rachunek utraty wartości.	25

Opracowano:
w Wydziale Regulacji Ostrożnościowych
Biura Polityki Nadzorczej GINB

Aprobował:

Wojciech Kwaśniak
Generalny Inspektor Nadzoru Bankowego